

Gdy coś mnie niepokoi w internecie

WIEDZA W PIGUŁCE

1 marca

Miesiąc temu do naszej klasy dołączył nowy kolega, Arek. Jest dosyć nieśmiały i nie nawiązał jeszcze żadnych przyjaźni. Świetnie mu idzie z przedmiotów ścisłych. Sam trochę mu zazdroszczę inteligencji. Niestety, grupa chłopaków, klasowych łobuzów, od jakiegoś czasu nie daje mu spokoju. Śmieją się z jego rudych włosów i poważnej wady wzroku, nazywają go kujonem. Arek od jakiegoś czasu już nie zgłasza się tak często na przyrodzie, żeby nie dawać im powodów do docinków.

5 marca

Wyśmiewanie się z Arka przeniosło się do internetu. Bartek zrobił obrazek, na którym karykaturalna twarz Arka z wielkimi jak lunety okularami została dopasowana do ciała żaby. Podpisał obrazek: „Ślepy, a wszystko kuma!”. Obrazek zrobił furorę w naszej klasowej grupie na portalu społecznościowym. Miał bardzo dużo polubień. Tylko kilka osób skomentowało, że to nie jest specjalnie śmieszny żart. Nie chciałem się znaleźć na miejscu Arka. Jeśli by ktoś na mój temat tak żartował, może byłoby mi trochę głupio, ale przecież wiem, że wszyscy w klasie mnie raczej lubią. Arek natomiast jest osamotniony i pewnie to wyśmiewanie jest przez to dla niego dużo bardziej bolesne. Zresztą przecież nic na to nie poradzi, że nosi okulary!

7 marca

Mimo że nie znam Arka zbyt dobrze, postanowiłem porozmawiać z nim na przerwie. Siedział sam na ławce ze spuszczoną głową, bo Bartek i spółka znów przywitani go, udając skaczące żaby. Powiedziałem mu, że uważam, że chłopaki zachowują się nie w porządku i że jeśli będzie chciał pogadać, to ja się z nim chętnie zakoleguję. Arek w pierwszej chwili był nieufny, ale później uśmiechnął się do mnie z ulgą.

10 marca

Nowy kolega opowiedział mi, że jest zasypywany wiadomościami na Facebooku. Ich nadawcy oskarżają go, że popisuje się na przyrodzie. Na dodatek obelgami próbują nakłonić, żeby nie odzywał się na lekcjach. Na początku wchodził w dyskusje z autorami tych wiadomości, ale dostaje ich kilkanaście dziennie i uznał, że najlepiej na nie nie odpowiadać. Próbuję namówić Arka, żeby poszedł z tymi kłopotami do wychowawczynie, ale on uważa, że to tylko pogorszy sytuację. A przecież siedząc beczynnie, nie znajdzie jej rozwiązania!

14 marca

Wreszcie udało mi się przekonać Arka do rozmowy z wychowawczynią. Poszedłem z nim, żeby potwierdzić jego słowa jako świadek. Nasza pani jest bardzo pomocna i wyglądała na naprawdę zmartwioną tą sprawą. Poprosiła Arka o rzuty z ekranu dokumentujące poczynania chłopaków w sieci. Obiecała, że porozmawia z Bartkiem i spółką, a także z ich rodzicami.

20 marca

Okazało się, że nasza interwencja przyniosła dobre rezultaty. Chłopakom grozi naganne zachowanie, więc uspokoili się trochę. Wprawdzie na początku ktoś próbował go wyzywać od kabli, ale stanąłem w jego obronie. Chyba też przemyśleli swoje postępowanie dzięki warsztatom, które zrobiła nasza pani na godzinie wychowawczej. Pokazały wszystkim, jak okropnie czuł się Arek. Po nich parę innych osób zachęconych moją postawą potępiło poczynania łobuzów.

Wprawdzie ta sytuacja była bardzo nieprzyjemna, ale dzięki niej zyskałem dobrego koleżę! Arek okazał się naprawdę równym gościem!

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Przed uczestniczkami i uczestnikami zajęć nietatwy, ale jakże ważny temat cyberbullyingu. Zapoznają się z tym zjawiskiem poprzez krótki dziennik kolegi Arka, który, jako nowy w klasie, musiał się uporać z wieloma niepokojącymi sytuacjami. Dowiedzą się także, jaki sposób myślenia może przyjąć sprawca cyberbullyingu, a jaki sama ofiara. Ich rolą będzie także odpowiedzenie na pytanie, jaka jest rola świadka takich działań – czego nie powinien on, a co może w tej sytuacji zrobić.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą co, to jest cyberbullying;
- wiedzą, jak reagować na przejawy agresji w internecie;
- potrafią wskazać działania w sieci, które mogą spowodować groźne sytuacje.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: rozmowa
Pomoce: tablica, kreda lub marker, kartki, **Materiał pomocniczy „Lawina myśli”**, „Wiedza w pigułce”

Zapytaj uczestniczki i uczestników, czy zetknęli się już z określeniem cyberbullying. Przeczytaj głośno definicję napisaną na tablicy i poproś, by powiedzieli, jak ją rozumieją. Powiedz, że zjawisko cyberbullyingu dotyczy zazwyczaj trzech osób: sprawcy, ofiary i świadka. Oczywiście mogą to być również całe grupy, a także – w niektórych sytuacjach – tylko sprawca i ofiara. Wówczas nikt poza nimi nie wie, że dochodzi do aktów agresji. Ofiary często boją się mówić o tym, co je spotyka.

Przed zajęciami zapisz na tablicy definicję tego zjawiska: „cyberbullying – akty agresji powtarzane przez pewien okres, skierowane przeciwko ofierze, dokonywane przez osobę lub grupę osób korzystających z różnych form elektronicznego kontaktu”. Wydrukuj także listę przemyśleń, które mogłyby się pojawić w głowie sprawcy oraz ofiary cyberbullyingu (**Materiał pomocniczy „Lawina myśli”**). Wytnij wypisane na niej zdania z przemyśleniami, tak aby każde z nich znalazło się na osobnej kartce. Wszystkie kartki włóż do koperty. Przygotuj takie zestawy w ilości wystarczającej, by jeden przypadał na dwie osoby. Wydrukuj także krótki dziennik świadka cyberbullyingu („Wiedza w pigułce”).

2.

Czas: 15 min
Forma: prezentacja, rozmowa
Pomoce: **Materiał pomocniczy „Dwie głowy”**, ekran, rzutnik, komputer, **Materiał pomocniczy „Lawina myśli”**

Warto odpowiedzieć sobie na pytanie, jakie zachowania możemy uznać za cyberbullying. Powiedz, że może być to np. ośmieszanie, grożenie, nękanie, zmuszanie do czegoś albo oczernianie. Zapytaj uczestniczki i uczestników, czy przychodzą im do głowy jeszcze inne przykłady. Czas pomyśleć, jakie mogą być skutki takiego działania. Co dzieje się w głowach zaangażowanych w taką sytuację osób? Rozdaj uczestnikom i uczestniczkom koperty z możliwymi przemyśleniami sprawcy i ofiary cyberbullyingu – po jednej na dwie osoby (**Materiał pomocniczy „Lawina myśli”**). Poproś, by powstałe w ten sposób pary spróbowały podzielić znajdujące się w kopertach karteczki na te, które mogłyby przedstawiać przemyślenia sprawcy cyberbullyingu i te, które mogłyby przypisać ofierze. Następnie pokaż uczestniczkom i uczestnikom prezentację (**Materiał pomocniczy „Dwie głowy”**), która ukazuje odpowiedni podział karteczek. Poproś, by podczas jej wyświetlania pary sprawdziły, czy prawidłowo wykonały zadanie. Zapytaj osoby biorące udział w zajęciach, co myślą na temat treści zapisanych na kartkach i w prezentacji. Czy coś by dodali albo usunęli? Przeprowadź krótką rozmowę, podczas której chętni będą mogli przedstawić swoje stanowisko lub skomentować przedstawioną prezentację.

3.

Czas: 15 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: tablica, kreda lub marker, kartki A2, markery, „Wiedza w pigułce”

Zaproś sześć chętnych osób, by kolejno przeczytały po jednym fragmencie krótkiego dziennika świadka cyberbullyingu, podzielonego według dat na sześć fragmentów („Wiedza w pigułce”). Zapytaj uczestniczki i uczestników, co myślą o tym dzienniku? Czy świadek znęcania się nad Arkiem dobrze zareagował? Dlaczego na początku miał wątpliwości, czy coś zrobić? Dlaczego później zmienił zdanie? Podziel uczestników i uczestniczek na dwie grupy. Każdej z nich wręcz karton papieru A2 oraz markery. Poproś, by grupa I postarała się odpowiedzieć na pytanie: „Co powinienem zrobić, gdy jestem świadkiem cyberbullyingu?”, a grupa II na pytanie: „Czego nigdy nie powinienem robić, gdy jestem świadkiem cyberbullyingu?”. Dla ułatwienia obydwu pytań zapisz na tablicy. Dodaj też, że kilka przykładów potrzebnych do wykonania zadania znalazło się już w dzienniku świadka cyberbullyingu i można je śmiało umieścić na swojej liście odpowiedzi. Aby uczestniczki i uczestnicy mogli ponownie przeczytać relację świadka, możesz wręczyć każdej z grup po jednym egzemplarzu „Wiedzy w pigułce”.

4.

Czas: 10 min

Forma: prezentacja, rozmowa

Pomoce: kartki A2 z wykonanym zadaniem

Zaproś reprezentantów każdej z grup, aby przedstawili wyniki swojej pracy. Przeanalizujcie je wspólnie. Sprawdź, czy wśród propozycji reakcji na cyberbullying zostały wymienione: 1) zwrócenie się o pomoc do dorosłych, do których mamy zaufanie (rodzica, nauczyciela, pedagoga szkolnego, dyrektora szkoły czy szkolnej pielęgniarki) oraz 2) zawiadomienie administratora strony WWW, która została użyta do rozprzestrzeniania treści skierowanych przeciwko ofierze lub ofiarom. Na koniec zapytaj uczestniczki i uczestników, czy cyberbullying jest karalny, dając przykłady konkretnych działań tego typu, takich jak np. kradzieże zdjęć i publikowanie ich on-line, grożenie komuś w sieci etc. Podkreśl, że w internecie często granice pomiędzy tym co legalne a tym co nielegalne są bardzo subtelne i powinno się być w związku z tym bardzo uważnym. Trzeba także pamiętać, że działania, których przykład znalazł się w dzienniku świadka (oraz im podobne), potrafią bardzo

skrzywdzić drugą osobę, nawet jeśli nie taka była intencja sprawcy. Dlatego powinniśmy uważać na to, co zamieszczamy w sieci, nigdy nie przyłączać się do sprawcy (np. poprzez linkowanie lub przesyłanie dalej informacji przez niego zamieszczonych), a co najważniejsze, reagować, gdy jesteśmy świadkami cyberbullyingu.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, co to jest cyberbullying;
- wiedzą, jak reagować na przejawy agresji w internecie;
- potrafią przewidzieć konsekwencje działań w sieci, które mogą spowodować groźne sytuacje.

Opcje dodatkowe

Jeśli masz więcej czasu, zaproponuj zaaranżowanie w pięcioosobowych grupach dialogów, jakie mogłyby mieć miejsce pomiędzy sprawcą, ofiarą i świadkiem cyberbullyingu. W każdej grupie powinna się także znaleźć rola narratora oraz rola osoby, do której zwrócono się o pomoc.

MATERIAŁY

- Materiał pomocniczy „Lawina myśli”
- Materiał pomocniczy „Dwie głowy”

ZADANIE DLA UCZNIA

Zadanie 1.

Oznacz poniższe zdania jako prawdę lub fałsz.

- Cyberbullying jest zjawiskiem, na które nie należy reagować. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Ofiarą cyberbullyingu może stać się każdy. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Sprawcę cyberbullyingu da się wykryć. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Świadkowie działań zagrażających w sieci powinni na nie reagować, by nie dopuścić do ich rozprzestrzeniania. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Ofiara powinna odegrać się na sprawcy, by ten również doświadczył cyberbullyingu. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Przesyłanie lub linkowanie wiadomości może być traktowane jako współudział w cyberbullyingu. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **cyberbullying (cyberprzemoc):** agresywne zachowanie w internecie. Jego przykładami są: wyśmiewanie innych, ciągłe zaczepianie czy wysyłanie pogroźek.

CZYTELNIA

- Projekt Tabby w Internecie, „Cyberbulling. Podręcznik dla nauczycieli” [online], Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy [dostęp: 10.08.2016], dostępny w internecie: <http://pol.tabby.eu/pobierz-ulotk281.html>.
- Jacek Pyżalski, Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, Impuls, Kraków 2012
- Bezpieczeństwo dzieci online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów, Polskie Centrum Programu Safer Internet, Warszawa 2014, [dostęp: 10.08.2016] dostępny w internecie: <http://edukacja.fdds.pl/?link=15187>
- Polskie Centrum Programu Safer Internet, „Cyberprzemoc”, [dostęp: 10.08.2016] dostępny w internecie: <http://www.saferinternet.pl/pl/cyberprzemoc>
- Jak reagować na cyberprzemoc? Poradnik dla szkół, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2012, [dostęp: 10.08.2016] dostępny w internecie: <http://edukacja.fdds.pl/?link=15186>

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Walczak, konsultacja merytoryczna: Szymon Wójcik. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/gdy-cos-mnie-niepokoil/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu "Cybernauci – kompleksowy projekt kształtowania bezpiecznych zachowań w sieci", finansowanego ze środków Ministra Edukacji Narodowej.

Podstawa programowa:

Zajęcia komputerowe, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

II. Komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Etyka, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

V. Wyrażanie opinii i wartościowanie zjawisk społecznych na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

Podstawa programowa 2017:

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych.

Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Uczeń rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach.

Uczeń przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować.

Uczeń wyjaśnia, na jakich zasadach należy odpowiadać za popełnienie wykroczeń i przestępstw.

Informatyka, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich.

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podaje przykłady okazywania szacunku wobec rodziców, nauczycieli, koleżanek i kolegów oraz innych ludzi – dorosłych i dzieci.

Uczeń uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom.

Uczeń okazuje szacunek innym osobom;